

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.03.2018, sp. zn. 22 Cdo 6109/2017, ECLI:CZ:NS:2018:22.CDO.6109.2017.1

Číslo: 63/2019

Právní věta:

1) Při vypořádání společného jmění manželů vzniklého za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., a zaniklého za účinnosti zákona č. 89/2012 Sb., soud postupuje podle zákona č. 89/2012 Sb.

2) Vypořádává-li soud dosud neuhrazené dluhy, které jsou součástí společného jmění manželů, vychází z jejich výše v době vypořádání. Jestliže některý z manželů po zániku společného jmění hradil takový dluh ze svých výlučných prostředků, má právo na náhradu ve smyslu § 742 odst. 1 písm. c) o. z. Tato skutečnost se projeví ve výroku o povinnosti jednoho z manželů zaplatit druhému určitou částku na vyrovnání jejich vypořádacích podílů.

3) Při vypořádání společného jmění manželů podle zákona č. 89/2012 Sb. soud může rozhodnout, že podíly obou manželů na vypořádávaném jmění nejsou stejné; (tzv. disparita vypořádacích podílů).

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 27.03.2018

Spisová značka: 22 Cdo 6109/2017

Číslo rozhodnutí: 63

Číslo sešitu: 5

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Společné jmění manželů

Předpisy: 740

742 o. z.

§ 736

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

I. Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Liberci (dále jen „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 17. 6. 2016, č. j. 17 C 41/2015-112, ve znění opravného usnesení ze dne 18. 7. 2016, č. j. 17 C 41/2015-117, přikázal ze zaniklého společného jmění manželů (dále též „SJM“) do výlučného vlastnictví žalobce pozemek parc. č. st., zastavená plocha a nádvoří, o výměře 135 m², jehož součástí je budova č. p., pozemek parc. č., zahrada, o výměře 400 m² a pozemek parc. č., zahrada, o výměře 965 m², vše zapsáno v

katastru nemovitostí u Katastrálního úřadu, Katastrálního pracoviště L., v katastrálním území J. a obci R. na LV č. (dále též „předmětné nemovitosti“), a k úhradě dluh ze smlouvy o hypotečním úvěru ze dne 14. 10. 2011 uzavřené se společností Komerční banka, a. s., v částce 3 371 798,60 Kč (výrok I.). Do „výlučného vlastnictví“ žalované ze zaniklého SJM přikázal dluh z úvěrové smlouvy uzavřené se společností Českomoravská stavební spořitelna, a. s., ze dne 11. 8. 2008, v částce 57 759,29 Kč (výrok II.). Uložil žalované povinnost uhradit žalobci na vypořádacím podílu částku 818 715 Kč do dvou let od právní moci rozsudku (výrok III.). Žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení (výrok IV.), žalobci uložil povinnost zaplatit České republice na účet soudu prvního stupně částku 381,50 Kč (výrok V.) a tutéž povinnost uložil i žalované (výrok VI.).

2. Soud prvního stupně přikázal předmětné nemovitosti žalobci, neboť je výlučně užívá a má o ně na rozdíl od žalované zájem. Dluhy přikázal k úhradě tomu z účastníků, který výlučně hradí splátky, a to ve výši dané ke dni rozhodování soudu, tj. včetně do té doby již kapitalizovaných úroků. Shledal, že není namístě prodej předmětných nemovitostí ani jejich přikázání do spoluvlastnictví účastníků. Tyto způsoby vypořádání SJM by rovněž neměly žádný vliv na hodnotu pasiv SJM, a tedy na výši dluhů žalované. Z důvodu, že předmětem vypořádání SJM je pouze jedno aktivum (předmětné nemovitosti), ve věci nebylo možno provést prosté přikázání jednotlivých věcí manželům tak, aby bylo spravedlivě na základě principu stejné velikosti jejich podílů rozděleno celé SJM. Přikázáním předmětných nemovitostí jednomu manželu by ve standardním případě došlo k založení nepoměru mezi oběma manžely, který by soud kompenzoval stanovením povinnosti vyplatit příslušnou část podílu druhému manželovi v penězích. Tento postup pro zápornou hodnotu SJM nebyl možný. Žalobci se tedy dostalo veškerých aktiv a žalovaná neobdržela žádnou finanční kompenzaci a naopak jí soud uložil povinnost uhradit žalobci částku ve výši poloviny dluhů po odečtení poloviny hodnoty předmětných nemovitostí. Soud prvního stupně neshledal skutečnost, která by odůvodňovala disparitu vypořádacích podílů. Negativní důsledky toho, že jeden z účastníků musí druhému platit na vyrovnání podílů částku přesahující jeho majetkové možnosti, řešil prodloužením lhůty k plnění na dva roky.

3. K odvolání žalované Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci (dále jen „odvolací soud“) rozsudkem ze dne 28. 6. 2017, č. j. 30 Co 294/2016-152, rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že 1. do výlučného vlastnictví žalobce přikázal předmětné nemovitosti a zůstatek dluhu ze smlouvy o hypotečním úvěru ze dne 14. 10. 2011 uzavřené se společností Komerční banka, a. s., v částce sestávající z jistiny 3 210 859,66 Kč a úroků, a 2. do výlučného vlastnictví žalované přikázal zůstatek dluhu z úvěrové smlouvy uzavřené se společností Českomoravská stavební spořitelna, a. s., ze dne 11. 8. 2008, č. účtu, v částce sestávající z jistiny 38 874,37 Kč a úroků (výrok I.). Uložil žalované povinnost uhradit žalobci na vypořádacím podílu částku 585 993 Kč do deseti let od právní moci rozsudku (výrok II.). Žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení (výrok III.), žalobci uložil povinnost zaplatit České republice na účet soudu prvního stupně částku 381,50 Kč (výrok IV.) a tutéž povinnost uložil i žalované (výrok V.).

4. Odvolací soud při výpočtu výše vypořádacího podílu nezohlednil částku, kterou zaplatil žalobce na hypotečním úvěru v době po zániku manželství z důvodu, že předmětem vypořádání SJM nebylo žádné aktivum, s výjimkou předmětných nemovitostí, jež po dobu několika let výlučně užívá žalobce k bydlení a s nimiž oba sjednané úvěry úzce souvisí. Žalovaná na rozdíl od žalobce nenabývá žádné kladné majetkové hodnoty. Žalobce sice nadále zatěžuje povinnost splácet hypoteční úvěr, předmětné nemovitosti však užívá k bydlení a navíc mu svědčí vlastnictví kladné majetkové hodnoty. Žalovaná v minulosti navrhla prodej předmětných nemovitostí, důvodem nepřijetí této dohody byl postoj žalobce. Za spravedlivé, se zřetelem k příjmovým poměrům účastníků, odvolací soud považoval „nezohlednění částky uhrazené žalobcem po zániku SJM na plnění závazku založeného smlouvou o hypotečním úvěru u Komerční banky“. Do závěrů odvolacího soudu se nijak nepromítl stav týkající se poměrů nezletilé dcery účastníků, odvolací soud však přihlédl k právu bydlení žalobce

v předmětných nemovitostech. Uzavřel, že by se sice obecně mělo zohledňovat, kolik každý z manželů zaplatil na společné dluhy v době po právní moci rozvodu manželství, v řešeném případě by však postup podle těchto závěrů nebyl spravedlivý. Odvolací soud tedy splácení společných dluhů souvisejících s předmětnými nemovitostmi žalobcem z jeho výlučných prostředků po rozvodu manželství do rozhodnutí nepromítl, neboť je získává jako aktivum do výlučného vlastnictví. Dále prodloužil lhůtu žalované k uhrazení vypořádacího podílu žalobci na deset let, neboť se blíží době sjednané s věřitelem hypotečního úvěru a navíc je žalobce schopen splácet hypoteční úvěr z vlastních prostředků.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, které považuje za přípustné podle § 237 občanského soudního řádu, neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva a s tím související otázky práva procesního, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu. Odchýlení spočívá primárně v posouzení toho, zda plnění bývalého manžela na společný dluh po zániku manželství představuje vnos do společného majetku, a to i přesto, že jde o plnění poskytnuté po zániku SJM, a jako takové je třeba je vypořádat. Je přesvědčen, že jím provedená úhrada na společný dluh po zániku manželství měla být posouzena jako vnos a zohledněna v meritorním rozhodnutí. Zcela nedůvodným odvoláním a s tím spojeným oddálením právní moci rozhodnutí soudu prvního stupně žalovaná dosáhla stavu, kdy po úhradě značné části společného dluhu z výlučných prostředků žalobce se její povinnost na vyrovnání vypořádacích podílů bez jakéhokoli jejího přičinění podstatně snížila cca o 375 000 Kč, což je stav, který nemá oporu v zákoně a je v příkrém rozporu s dobrými mravy. Pokud odvolací soud uzavřel, že účastníci byli dohodnuti o tom, kdo z nich bude splácet peněžité závazky vzniklé v době trvání manželství coby svůj dluh, pak je takové zjištění v extrémním rozporu se skutkovými zjištěními. Odvolací soud se tak odchýlil od rozhodovací praxe Nejvyššího soudu při řešení otázky, kdy dochází v rámci vypořádání SJM k vypořádání dluhu a zda je potřeba vypořádat dluh ve výši, v jaké existoval v době rozhodování soudu, a nikoliv v době zániku SJM. Podle judikatury Nejvyššího soudu je nutno přihlídnout k částkám zaplaceným na dluh do dne rozhodnutí odvolacího soudu a u dosud nevyrovnaných společných dluhů a pohledávek je namístě, aby soud ve výroku o jejich vypořádání promítl jejich výši v době, kdy k vypořádání dochází, při současném zohlednění toho, co který z účastníků na sporný dluh zaplatil. Odvolací soud nesprávně posoudil otázku vypořádání hypotečního úvěru a výši vypořádacího podílu náležejícího žalobci a nemístně zohlednil skutečnost, že předmětné nemovitosti užívá. Napadené rozhodnutí je překvapivé a nepřezkoumatelné. Odvolací soud rovněž v rozporu s judikaturou rozhodl o splatnosti vypořádacího podílu ve lhůtě deseti let od právní moci napadeného rozsudku. Tím bylo zasaženo do jeho práva na soudní ochranu ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. Navrhuje, aby dovolací soud napadené rozhodnutí zrušil a vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

6. Žalovaná považuje dovolání za nedůvodné. Odvolací soud posoudil projednávanou věc spravedlivě a s přihlédnutím k právům a oprávněným zájmům obou účastníků, aniž by došlo k narušení práva na soudní ochranu žalobce či dobrých mravů. Stanovení lhůty pro uhrazení vypořádacího podílu žalobci v délce 10 let je zcela v souladu se zájmy účastníků i principem spravedlnosti. Její sociální situace jí neumožňuje, aby žalobci vyplatila požadovanou částku na vypořádání podílů do dvou let. V manželství byl vždy ekonomicky silnější žalobce a pouze díky jeho příjmům povolila úvěrující banka účastníkům čerpat hypoteční úvěr. Rozhodnutí obecných soudů, podle nichž je povinna žalobci vyplatit vysokou částku na vypořádání podílů, není spravedlivé. Výsledkem sporu totiž nadále zůstává stav, kdy žalobce sice uhradí celý hypoteční úvěr, ale zároveň se stal vlastníkem předmětných nemovitostí, které na základě tohoto úvěru účastníci zakoupili. Na druhé straně žalovaná po vypořádání SJM převezme pouze závazek, aniž by mohla čerpat jakékoli výhody ze

zaniklého SJM, např. právo bydlení. Vypořádání majetkové masy by mělo respektovat zájmy obou účastníků a soud by měl zkoumat veškeré okolnosti případu, vystříhat se neúměrného zatížení účastníka nerealistickými břemeny a povinnostmi a zejména chránit jejich práva. Podotýká, že návrh žalobce na vypořádání zaniklého SJM by vedl k její existenční likvidaci. Jediným správným postupem by byl prodej předmětných nemovitostí a hrazení společných závazků z utržené kupní ceny. Případný nedoplatek by účastníci převzali rovným dílem. Řešení odvolacího soudu považuje za kompromisní, s ohledem na to navrhuje, aby dovolací soud dovolání odmítl.

III.

Přípustnost dovolání

7. Nejvyšší soud jako soud dovolací věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 29. 9. 2017 (dále jen „o. s. ř.“), neboť řízení v projednávané věci bylo zahájeno po 1. 1. 2014 a rozhodnutí odvolacího soudu bylo vydáno do 29. 9. 2017 (srovnej článek II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb. a článek II bod 2 části první zákona č. 296/2017 Sb.).

8. Podle § 237 o. s. ř. není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

9. Dovolací soud přezkoumá rozhodnutí odvolacího soudu v rozsahu, ve kterém byl jeho výrok napaden (§ 242 odst. 1 o. s. ř.). Rozhodnutí odvolacího soudu lze přezkoumat jen z důvodů uplatněných v dovolání. Je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3, jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, i když nebyly v dovolání uplatněny (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

10. Podle § 3028 odst. 1, 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“) tímto zákonem se řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti. Není-li dále stanoveno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných; jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů.

11. Společná jmění manželů vzniklá za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), se do 31. 12. 2013 řídila úpravou obsaženou v obč. zák.; po 1. 1. 2014 se však řídí již úpravou v o. z. s korektivem obsaženým v § 3028 odst. 2 části věty za středníkem o. z. Protože v dané věci zaniklo SJM účastníků po 1. 1. 2014 a až po účinnosti o. z. vzniklo účastníkům právo domáhat se vypořádání SJM rozhodnutím soudu (§ 736 věta první, § 740 a § 765 odst. 2 o. z.), podléhá režim jeho vypořádání soudem již příslušným ustanovením o. z. (zejména § 736 a násl. o. z.).

12. V řízení o vypořádání společného jmění manželů i nadále platí, že dovolací soud zkoumá přípustnost dovolání ohledně každé vypořádávané položky zvlášť. Skutečnost, že ve vztahu k některé z vypořádávaných položek je dovolání přípustné, neznamená, že je dovolání přípustné bez dalšího i proti těm částem rozsudku odvolacího soudu, které se týkají jiných položek, a že dovolací soud je již jen z tohoto důvodu oprávněn přezkoumat celé rozhodnutí [srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2013, sp. zn. [22 Cdo 2537/2013](#) (uveřejněný pod č. C 12 873 v Souboru civilních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu, C. H. Beck – dále jen „Soubor“)].

13. Pro rozhodnutí v dané věci bylo rozhodné posouzení, jaký je právní režim výlučných finančních prostředků poskytnutých jedním z bývalých manželů na úhradu dluhu tvořícího společné jmění

manželů v období po zániku SJM. V daném případě se jednalo o plnění poskytnutá žalobcem na úhradu dluhu ze smlouvy o hypotéčním úvěru, jenž je součástí SJM. Protože tato otázka nebyla dosud dovolacím soudem v poměrech o. z. řešena, na jejím posouzení je rozhodnutí odvolacího soudu založeno a dovolatel závěry přijaté dovolacím soudem napadá, je dovolání podle § 237 o. s. ř. přípustné a zároveň je i důvodné.

IV. Důvodnost dovolání

14. Podle § 736 věta první o. z. je-li společné jmění zrušeno nebo zanikne-li, anebo je-li zúžen jeho stávající rozsah, provede se likvidace dosud společných povinností a práv jejich vypořádáním.

Podle § 740 věta první o. z. nedohodnou-li se manželé o vypořádání, může každý z nich navrhnout, aby rozhodl soud.

Podle § 765 odst. 2 o. z. nedohodnou-li se rozvedení manželé o vypořádání, může bývalý manžel podat návrh na vypořádání rozhodnutím soudu.

Podle § 742 odst. 1 o. z. nedohodnou-li se manželé nebo bývalí manželé jinak nebo neuplatní-li se ustanovení § 741, použijí se pro vypořádání tato pravidla: a) podíly obou manželů na vypořádávaném jmění jsou stejné, b) každý z manželů nahradí to, co ze společného majetku bylo vynaloženo na jeho výhradní majetek, c) každý z manželů má právo žádat, aby mu bylo nahrazeno, co ze svého výhradního majetku vynaložil na společný majetek, d) přihlédne se k potřebám nezaopatřených dětí, e) přihlédne se k tomu, jak se každý z manželů staral o rodinu, zejména jak pečoval o děti a o rodinnou domácnost, f) přihlédne se k tomu, jak se každý z manželů zasloužil o nabytí a udržení majetkových hodnot náležejících do společného jmění.

15. Nejvyšší soud již v poměrech obč. zák. formuloval v rozsudku ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. [22 Cdo 3779/2014](#) (uveřejněném pod č. 103/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, rozh. obč.), mimo jiné závěr, že jestliže se některý z manželů po rozvodu manželství podílel na zaplacení společného dluhu již ze svých výlučných prostředků, má právo na jejich náhradu ve smyslu § 149 odst. 2 věty druhé obč. zák. Tato skutečnost se pak promítne do výroku o povinnosti jednoho z manželů zaplatit určitou částku druhému na vyrovnání jejich podílů. U dosud nevyrovnaných společných dluhů a pohledávek účastníků je namístě, aby soud ve výroku o jejich vypořádání promítnul jejich výši v době, kdy k vypořádání dochází, při současném zohlednění toho, co který z účastníků na dluh zaplatil.

16. Vzhledem k obsahové podobnosti úpravy obsažené v § 149 odst. 2, 3 obč. zák. a § 742 odst. 1 o. z., kterou důvodová zpráva k občanskému zákoníku označuje dokonce jako „přepis dosavadní právní úpravy“ (k tomu srovnej Eliáš, K. a kolektiv: Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem, Sagit, 2012, str. 324), neshledává dovolací soud důvod k odklonu od uvedených závěrů – pro řešení situací, kdy jeden z manželů ze svých výlučných prostředků hradí dluh tvořící součást SJM – ani v poměrech o. z. tím spíše, že podle § 736 věty druhé o. z. platí, že dokud zúžené, zrušené nebo zaniklé společné jmění není vypořádáno, použijí se pro ně ustanovení o společném jmění přiměřeně. Jestliže navíc § 742 odst. 1 písm. a) o. z. normuje při vypořádání SJM stejnou velikost podílů obou manželů na vypořádávaném jmění, přičemž podíl na jmění představuje podíl jak na aktivech, tak i na pasivech tohoto jmění, tj. na společných dluzích (k tomu srovnej § 495 o. z.), je zřejmé, že úprava mimo jiné v § 742 odst. 1 písm. c) o. z. musí dopadat i na případy použití výhradního majetku na společné dluhy bez ohledu na to, že uvedené ustanovení hovoří toliko o „vynaložení na společný majetek“. Podle přesvědčení dovolacího soudu není žádný důvod pro odlišení případů, kdy jsou výhradní prostředky jednoho z manželů použity na společný majetek na straně jedné a na úhradu společných dluhů na straně druhé. V obou případech musí mít manžel

právo na zohlednění těchto prostředků při vypořádání SJM.

17. Závěr, že plnění poskytnuté jedním z manželů z jeho výlučného majetku na úhradu dluhu tvořícího SJM je třeba považovat za vnos, jehož režim podléhá § 742 odst. 1 písm. c) o. z., je ostatně sdílen jednotně i odbornou literaturou (k tomu srovnej Hrušáková, M. – Králíčková, Z. – Westphalová, L. a kol.: Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 378; Melzer, F. – Tégl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016, str. 636). To platí s přihlédnutím k § 736 větě druhé o. z. i pro plnění, která z výlučného majetku na úhradu společných dluhů poskytl některý z manželů po zániku SJM.

18. Žádnou věcnou oponenturu tomuto názoru neklade ani rozhodnutí odvolacího soudu, jehož nesprávnost spočívá již v tom, že v rozporu s § 157 odst. 2 o. s. ř. vůbec nevysvětluje, jaký právní názor odvolací soud zaujímá k plněním, která žalobce poskytl na úhradu společného dluhu po zániku SJM. Odvolací soud sice vysvětlil, proč uvedené platby ve prospěch žalobce nezohlednil, z pouhého poukazu na to, že takový postup považoval za „spravedlivý za daných okolností“, nelze jakkoliv usuzovat na právní charakteristiku takového plnění. Z rozhodnutí odvolacího soudu není vůbec patrné, zda platby uskutečněné žalobcem považoval za plnění z jeho výhradního majetku na majetek společný, případně zda jejich nezohlednění má mít základ v tzv. disparitě vypořádacích podílů, nebo zda odvolací soud aplikoval některá z obecných ustanovení o. z. (§ 8 – zákaz zneužití práva, § 2 odst. 3 – spravedlnostní hledisko či jiné ustanovení).

19. Již z tohoto důvodu byl dovolací důvod nesprávného právního posouzení uplatněn právem. Pro další řízení je pak odvolací soud vázán právním názorem dovolacího soudu potud, že plnění poskytnutá žalobcem z jeho výlučných finančních prostředků na úhradu společného dluhu je třeba zohlednit v režimu § 742 odst. 1 písm. c) o. z.

20. Samotná aplikace tohoto ustanovení z pohledu vnosu z majetku žalobce na úhradu společného dluhu účastníků pak nevylučuje ani promítnutí do úvahy o disparitě podílů, která je uplatnitelná i v poměrech o. z.

21. Judikatura v poměrech obč. zák. neměla žádné pochybnosti, že podíl na společném jmění při vypořádání SJM nemusí být v zásadě totožný, nýbrž může být modifikován soudem v rámci soudního vypořádání společného jmění manželů [k tomu srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 1. 2001, sp. zn. [22 Cdo 2433/99](#) (uveřejněný pod C 45 v Souboru), či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 8. 2013, sp. zn. [22 Cdo 2055/2011](#) (uveřejněné pod č. C 12 690 v Souboru)]. Soudní odklon od principu rovnosti podílů (tzv. disparita podílů) byl však považován za postup, jenž musí být opodstatněn konkrétními okolnostmi [srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 4. 11. 2008, sp. zn. [22 Cdo 3174/2007](#) (dostupné na www.nsoud.cz)]. Určení výše disparity vypořádacích podílů bylo na úvaze soudu na základě zohlednění všech okolností případu [srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2005, sp. zn. [22 Cdo 1781/2004](#) (uveřejněný v časopise Právní rozhledy, 2006, č. 4, str. 152)]. Disparita se přitom mohla podle konkrétních okolností případu vztahovat na veškeré položky náležející do společného jmění manželů či jen na některé z nich [srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2001, sp. zn. [22 Cdo 2914/99](#) (uveřejněný v časopise Právní rozhledy, 2002, č. 2, str. 99)]. Dovolací soud přitom přezkoumával splnění podmínek pro odklon od principu rovnosti podílů při vypořádání majetkového společenství jen v případě zjevné nepřiměřenosti relevantních úvah soudů v nalézacím řízení [srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 8. 2009, sp. zn. [22 Cdo 3636/2008](#) (uveřejněné v časopise Soudní rozhledy, 2010, č. 3, str. 100)]. V novější judikatuře se k těmto závěrům souhrnně přihlásil Nejvyšší soud např. v usnesení ze dne 18. 5. 2016, sp. zn. [22 Cdo 5228/2015](#) (dostupném na www.nsoud.cz), jež obstálo i z hlediska ústavněprávního přezkumu [k tomu srovnej usnesení Ústavního soudu ze dne 24. 10. 2016, sp. zn. [I. ÚS 2757/16](#) (dostupné na <http://nalus.usoud.cz>)].

22. Dovolací soud si je vědom skutečnosti, že úprava obsažená v § 149 odst. 2 větě první obč. zák. stanovila, že „zanikne-li společné jmění manželů, provede se vypořádání, při němž se vychází z toho, že podíly obou manželů na majetku patřícím do společného jmění jsou stejné“, z čehož soudní praxe dovozovala možnost tzv. disparity podílů, zatímco § 742 odst. 1 písm. a) o. z. používá odlišnou textaci, že pro vypořádání se použije pravidlo, že „podíly obou manželů na vypořádávaném jmění jsou stejné“; v uvedené formulační změně však nelze spatřovat důvod pro odlišný přístup oproti soudní praxi v poměrech obč. zák.

23. Jak již bylo uvedeno výše, i důvodová zpráva k o. z. ve vztahu k § 742 odst. 1 o. z. zdůrazňuje (byť ne zcela přiléhavě), že se jedná o „přepis dosavadní právní úpravy“ (k tomu srovnej Eliáš, K. a kolektiv: Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem, Sagit, 2012, str. 324); z uvedeného však bez pochybností vyplývá, že smyslem odlišné formulace nemá být stanovení odlišného pravidla chování, tedy nemožnosti rozhodnutí soudu o vypořádání SJM s využitím tzv. disparity podílů. Vyloučením možnosti disparity podílů by ostatně soudní praxe přišla o nástroj, který při vypořádání SJM umožňuje zohlednit všechny okolnosti případu. Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu ostatně vždy v souvislosti s vypořádáním zákonných majetkových společenství ve vztahu k vnosům, resp. disparitě podílů, zdůrazňovala hledisko spravedlivého uspořádání právních poměrů [k tomu srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2016, sp. zn. [22 Cdo 1915/2015](#) (uveřejněné pod č. C 15 522 v Souboru)], resp. posouzení věci v souladu s principem dobrých mravů [k tomu srovnej např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2017, sp. zn. [22 Cdo 5133/2016](#) (dostupné na [www.nsoud.cz](#)); proti uvedenému rozhodnutí byla podána ústavní stížnost, kterou ústavní soud odmítl usnesením ze dne 16. 5. 2017, sp. zn. [I. ÚS 1075/17](#) (dostupným na [http://nalus.usoud.cz](#))], tj. hlediska, která lze zohlednit právě úvahou o disparitě podílů.

24. V rozsudku ze dne 16. 8. 2013, sp. zn. [22 Cdo 3324/2011](#) (uveřejněném pod č. C 12 691 v Souboru), pak Nejvyšší soud formuloval obecný závěr, že soud musí nejen respektovat právo, ale jeho výklad a aplikace musí směřovat k výsledku spravedlivému. Jinými slovy, právo musí být především nástrojem spravedlnosti, nikoliv souborem právních předpisů, které jsou mechanicky a formalisticky aplikovány bez ohledu na smysl a účel toho kterého zájmu chráněného příslušnou normou. V materiálním právním státě nejde pouze o dodržování práva bez dalšího, ale především o dodržování takových pravidel chování, která jsou v souladu s hodnotami, na nichž je právní řád vybudován. Právo je společenský normativní systém, jehož účelem je rozumné uspořádání vztahů mezi členy společnosti. Již z této základní funkce práva vyplývá, že řešení, která se požadavku rozumného uspořádání vztahů přičítají, jsou nepřijatelná. Soudu tedy jednoznačně přísluší, aby se zabýval otázkou, zda mechanická aplikace zákona nemůže přinést absurdní důsledky, a v případě, že tomu tak je, aby takovou interpretaci pomocí redukce ad absurdum odmítl a aby zvolil výklad, jenž bude v souladu se smyslem a účelem zákona a jenž bude racionální a spravedlivý.

25. Dovolací soud tak uzavírá, že i v poměrech o. z. může soud při vypořádání SJM rozhodnout s využitím tzv. disparity (nerovnosti) podílů. Tomuto závěru ostatně jednoznačně nasvědčují i kritéria uvedená v § 742 odst. 1 o. z., k nimž je soud povinen při vypořádání přihlídnout. Vyloučení úvahy o disparitě podílů by znamenalo faktickou obsoletnost uvedených zákonných hledisek. Tento závěr je ostatně jednotně sdílen i odbornou judikaturou se zdůrazněním – pro účely disparity – významu hledisek § 742 odst. 1 písm. d) – f) o. z. (k tomu srovnej Hrušáková, M. – Králíčková, Z. – Westphalová, L. a kol.: Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, str. 374), resp. hledisek § 742 odst. 1 písm. b) – f) o. z. (k tomu srovnej Melzer, F. – Tégl, P. a kolektiv: Občanský zákoník – velký komentář. Svazek IV. § 655-975. Praha: Leges, 2016, str. 636), resp. s obecně zdůrazněnou možností disparity podílů (k tomu srovnej Švestka, J. – Dvořák, J. – Fiala, J. – Zuklínová, M. a kol.: Občanský zákoník. Komentář. Svazek II. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, str. 201). V poměrech souzené věci se tyto závěry prosadí potud, že i požadavek na zohlednění vnosu ve smyslu § 742 odst. 1 písm. c) o. z. může být poměřován úvahou o disparitě

podílů. To ostatně koresponduje i judikatuře vytvořené v poměrech obč. zák., která zastávala závěr, že disparita se mohla podle konkrétních okolností případu vztahovat na veškeré položky náležející do společného jmění manželů či jen na některé z nich [srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2001, sp. zn. [22 Cdo 2914/99](#) (uveřejněný v časopise Právní rozhledy, 2002, č. 2, str. 99)].

26. Pro úplnost této části odůvodnění pak dovolací soud dodává, že i kdyby úvaha odvolacího soudu směřovala (ač to odvolací soud výslovně nevyjádřil) k úvaze o disparitě podílů, nemohla by bez dalšího v této fázi řízení obstát.

27. Odvolací soud závěr o tom, že „nezohlednil při výpočtu výše vypořádacího podílu částku, kterou zaplatil na hypotečním úvěru žalobce v době po zániku manželství“ odůvodnil tím, že předmětem vypořádání SJM není, vyjma předmětných nemovitostí, žádné aktivum; předmětné nemovitosti užívá žalobce k bydlení a oba sjednané úvěry s předmětnými nemovitostmi „úzce souvisí“ (bez bližší konkretizace – na jiném místě pak odvolací soud uvádí, že společné dluhy vznikly v přímé souvislosti s vlastnictvím předmětných nemovitostí). Žalovaná na rozdíl od žalobce nenabývá žádné kladné majetkové hodnoty, které naopak získal žalobce, byť jej nadále zatěžuje povinnost splácet hypoteční úvěr. Žalovaná je nucena vynakládat prostředky na zajištění dalšího bydlení a „do budoucna nese povinnost zaplatit žalobci vypořádací podíl“. Přes návrh žalované nedošlo k prodeji předmětných nemovitostí a navíc příjmové poměry účastníků vykazují zřetelné rozdíly.

28. I kdyby v dané věci nebyly dány jiné okolnosti, jež by bylo potřeba při úvaze o případné disparitě podílů zohlednit, přičemž pro úvahu o disparitě ponechává judikatura Nejvyššího soudu nalézacím soudům široký prostor, nemohly by odvolacím soudem uvažované okolnosti bez dalšího vést k závěru, že žalobce nemá právo na vypořádání jeho vnosu.

29. Především není správný úsudek odvolacího soudu, že žalovaná nenabývá žádné majetkové hodnoty. Byť tím odvolací soud zřejmě myslel stav, že do vlastnictví žalované není přikázán žádný majetek, má v rámci vypořádání právo na polovinu hodnoty předmětných nemovitostí (což odvolací soud zohlednil). Odvolacím soudem uvažované „vlastnictví kladné majetkové hodnoty“ na straně žalobce tak pro úvahu o disparitě žádný význam nemá také proto, že žalobce – což sám odvolací soud zdůraznil – nadále „zatěžuje povinnosti splácet hypoteční úvěr“. Odlišné majetkové poměry účastníků se mohou promítnout v institutu výživného mezi bývalými manžely, nikoliv však úvahou o disparitě v neprospěch žalobce již proto, že prostřednictvím této úvahy by odvolací soud zjevně paradoxně směřoval k nižšímu podílu žalobce, ač dosahuje vyššího příjmu. Samotná okolnost, že nedošlo k prodeji předmětných nemovitostí, v nichž žalobce uspokojuje potřebu svého bydlení, pak důvod pro postup uvažovaný odvolacím soudem nemůže být vůbec.

30. Vedle těchto skutečností však odvolací soud navíc nedocenil, že částky zaplacené žalobcem na hypotečním úvěru nezohlednil v situaci, kdy po rozvodu manželství probíhalo řízení o vypořádání SJM, předmětné nemovitosti dosud nebyly přikázány do výlučného vlastnictví žalobce a jejich bezpodílovou spoluvlastnicí byla i žalovaná, s čímž bylo spojeno i její právo předmětné nemovitosti užívat. To by platilo tím spíše, pokud by finanční prostředky z hypotečního úvěru byly použity právě na pořízení nemovitostí; nebýt pak totiž takto vzniklého dluhu, nedošlo by ani k pořízení nemovitostí do společného jmění účastníků. Jestliže pak dovolatel snižoval dluh, jehož vznik umožnil získání finančních prostředků na pořízení nemovitostí, má primárně právo na náhradu za takto použité finanční prostředky. Odvolací soud tak odepřel žalobci právo na náhradu vnosu, jehož prostřednictvím byl snižován společný dluh účastníků, provedeného v době, kdy předmětné nemovitosti tvořily stále součást SJM. Byť v individuálních případech není vyloučeno zohlednit ani stav užívání nemovitostí po rozvodu manželství, je tento stav primárně rozhodný pro úvahu o tom, komu bude věc přikázána. Okolnost, že manželé po rozvodu manželství nesdílejí společné bydlení, je v praxi zcela běžná a do značné míry je právě důsledkem rozvodu manželství. Dovolací soud připouští, že v praxi mohou nastat i situace, kdy do právní moci rozhodnutí o vypořádání společného

majetku má jeden z manželů zájem nemovitost užívat a z objektivních či subjektivních důvodů není takové užívání realizováno, důsledkem čehož může být mimo jiné nutnost vynakládat finanční prostředky na zajištění bydlení jiným způsobem; může jít např. o stav, kdy vztahy bývalých manželů objektivně neumožňují vzájemné soužití, dochází k tzv. domácímu násilí apod., nebo se jeden z bývalých manželů domáhá užívání dosud společné věci a ani cestou výkonu rozhodnutí nebo exekuce se takového užívání nedomůže atd. Pak takové okolnosti mohou být podkladem pro případnou úvahu o disparitě podílů, byť ani ony vždy bez dalšího důvodem pro disparitu podílů být nemusí. Naznačené okolnosti se však z odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu v žádném směru nepodávají. V těchto případech je nutné vždy přísně vycházet z individuálních okolností dané konkrétní věci.

31. Odvolací soud, který rozhodoval mimo jiné o způsobu vypořádání SJM tak vlastně uzavírá, že (zčásti) právě v důsledku toho, jak sám rozhodl o vypořádání SJM, nebude mít žalobce právo na zohlednění jeho vnosu. Byť odvolací soud neuvádí, o jakou částku má jít (kromě zjištění, že dluh splácí žalobce), ač výše takové částky je též nepochybně rozhodná pro možnou úvahu o disparitě, z rozsudku soudu prvního stupně se podává, že od rozvodu manželství do května 2015 mělo jít ze strany žalobce o částku 466 023 Kč; sám žalobce v dovolání pak tvrdí, že do dne rozhodování odvolacího soudu zaplatil 750 690 Kč.

32. Dovolení je přípustné (a důvodné) i ve vztahu k výhradám dovolatele vůči rozhodnutí odvolacího soudu o lhůtě k plnění, neboť i v této části je rozhodnutí odvolacího soudu v rozporu s judikaturou dovolacího soudu.

33. Odvolací soud platební povinnost žalované vůči žalobci ve výši 585 993 Kč (výše této platební povinnosti nepodléhá přezkumu dovolacím soudem, neboť je napadena žalobcem toliko lhůta k jejímu splnění a žalovaná dovolání nepodala) stanovil do deseti let od právní moci rozsudku s odůvodněním, že žalovaná dosahovala v roce 2016 příjmu cca 16 000 Kč měsíčně, zatímco žalobce cca 45 000 Kč měsíčně. Desetiletá lhůta „se blíží délce doby sjednané oběma účastníky s věřitelem hypotečního úvěru“ a „umožní žalované opatřit si peněžní prostředky na splnění platební povinnosti určené rozsudkem, aniž by přitom došlo k fatálním dopadům na poměry její a do jisté míry i poměry nezletilé dcery účastníků“. Žalobci pak „nepřiměřená újma na jeho právech způsobena nebude“.

34. Stěžejní úvaha odvolacího soudu vztahující se k poměrům žalované s předpokladem možnosti opatřit si peněžní prostředky je neúplná již tím, že odvolací soud žádným způsobem nevysvětlil, jakým způsobem žalovaná bude moci reálně opatřit prostředky v částce přesahující půl milionu korun v jím stanovené lhůtě k plnění. Jeho úvaha je pak čistě hypotetická (k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. [22 Cdo 1942/2016](#) (uveřejněný pod č. C 15 714 v Souboru). Bez ohledu na tuto okolnost však rozhodnutí odvolacího soudu v této části neobstojí.

35. Podle § 160 odst. 1 o. s. ř. uložil-li soud v rozsudku povinnost, je třeba ji splnit do tří dnů od právní moci rozsudku nebo, jde-li o vyklizení bytu, do patnácti dnů od právní moci rozsudku; soud může určit lhůtu delší nebo stanovit, že peněžité plnění se může stát ve splátkách, jejichž výši a podmínky splatnosti určí.

36. Nejvyšší soud v usnesení ze dne 19. 4. 2007, sp. zn. [22 Cdo 1920/2005](#) (uveřejněném pod č. C 5 050 v Souboru), v poměrech vypořádání společného jmění manželů připustil jako výjimečnou možnost vyplacení vypořádacího podílu ve splátkách.

37. Ve výše uvedeném rozsudku ze dne 15. 6. 2016, sp. zn. [22 Cdo 1942/2016](#), dovolací soud – v poměrech vypořádání spoluvlastnictví – zdůraznil: „Podle § 160 odst. 1 o. s. ř. je zpravidla lhůta ke splnění povinnosti (tzv. pariční lhůta) tří dny od právní moci rozsudku. Soud sice může určit delší lhůtu ke splnění povinnosti nebo může stanovit, že peněžité plnění se může stát ve splátkách, jejichž výši a podmínky splatnosti určí, měl by ale mít na zřeteli, že se již jedná o výjimku, pro jejíž uplatnění

by měly svědčit konkrétní okolnosti případu a racionální důvody zohledňující zejména povahu projednávané věci, přiznaný nárok a osobní poměry účastníků [k tomu srovnej rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 7. 4. 1966, sp. zn. [5 Cz 126/65](#) (uveřejněné pod č. 67/1966 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, rozh. obč.)]. Soudy musí s ohledem na konkrétní okolnosti případu zvážit, zda využití této možnosti nezaloží nespravedlivou rovnováhu mezi zájmy sporných stran [k tomu srovnej Lavický, Petr. § 160 (Pariční lhůta). In: Lavický, P. a kol. Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář. 1. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 1116 s. ISBN 978-80-7478-986-1. str. 783, marg. č. 7.]“.

38. Obecně platí, že v řízeních o vypořádání SJM mají soudy zvažovat při volbě způsobu vypořádání i rozsah platební povinnosti, která vznikne a s tím související lhůtu k plnění. Byť lze připustit, že i v řízeních o vypořádání SJM mohou okolnosti případu vyžadovat stanovené delší než třídní lhůty k plnění, je obecně žádoucí, aby majetkové poměry mezi bývalými manžely byly vypořádány ve lhůtě co nejkratší. Lhůta k plnění pohybující se v řádu více let – pokud by o ní odvolací soud uvažoval – je naprosto a zcela výjimečná a její opodstatněnost může být odůvodněna jen zcela mimořádnými okolnostmi konkrétního případu (např. souhlasem bývalého manžela).

39. Za stávajícího stavu takové výjimečné okolnosti, jež by odůvodňovaly lhůtu k plnění v trvání deseti let, dány zjevně nejsou. Kromě výše uvedeného dovolací soud poukazuje na to, že odvolací soud měl při úvaze o lhůtě k plnění zohlednit také, že žalované neuložil žádnou platební povinnost ve vztahu k částce, kterou žalobce zaplatil na hypotečním úvěru v době po zániku manželství, jakož i okolnost, že žalobce bude hypoteční úvěr splácet (zřejmě) pravidelnými měsíčními splátkami, aniž by se mu v takovém případě dostalo odpovídajícího protiplnění v rozumné době. Stav navozený odvolacím soudem fakticky znamená, že pokud by žalobce splácel hypoteční úvěr po dobu uvažovaných deseti let pravidelnými měsíčními splátkami, jejichž výše z odůvodnění rozhodnutí ostatně ani nevyplývá, pak by odpovídajícího protiplnění ze strany žalované mohl nárokovat nejdříve po uplynutí deseti let od právní moci rozsudku, a to bez jakékoliv reálné garance, že žalovaná těmito prostředky vůbec kdy bude disponovat, případně v případě nesplnění uložené povinnosti bude existovat majetek, ze kterého bude moci žalobce povinnost uloženou žalované realizovat.

40. Jestliže odvolací soud odůvodnil stanovenou lhůtu k plnění mimo jiné tím, že doba deseti let se blíží délce sjednané oběma účastníky s věřitelem hypotečního úvěru, pak se měl také zabývat obsahem smlouvy o hypotečním úvěru. Podmínky této smlouvy o hypotečním úvěru však z odůvodnění rozhodnutí odvolacího soudu nijak patrné nejsou. Vyjde-li dovolací soud z toho, že v naprosté většině případů jsou hypoteční úvěry spláceny v pravidelných měsíčních splátkách, měl zohlednit také to, že účastníci těchto smluv také počítají s takovým způsobem splácení. Jestliže se pak vypořádáním SJM na postavení věřitele nic nemění (§ 737 odst. 2 o. z.), uvažoval-li odvolací soud o jiné než třídní lhůtě k plnění, měl posoudit také možnost plnění ve splátkách, což v poměrech vypořádání zákonných majetkových společenství manželů připustila v minulosti výše citovaná judikatura. Je zřejmé, že dluh ze smlouvy o hypotečním úvěru dlouhodobě splácí výhradně dovolatel (a lze předpokládat, že tomu tak bude i nadále) právě v měsíčních splátkách, což měl odvolací soud také zohlednit při úvaze o lhůtě k plnění.

41. Jelikož rozsudek odvolacího soudu ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. spočívá na nesprávném právním posouzení věci, dovolací soud podle § 243e odst. 1 o. s. ř. napadený rozsudek v rozsahu uvedeném ve výroku rozsudku zrušil a věc mu vrátil podle § 243e odst. 2 věty první o. s. ř. k dalšímu řízení.

42. Odvolací soud je vysloveným právním názorem dovolacího soudu vázán (§ 243g odst. 1 věta první, část věty za středníkem o. s. ř. ve spojení s § 226 o. s. ř.).